הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר נזיקין

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות רוצח ושמירת נפש

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות רוצח ושמירת נפש

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-רוצח-ושמירת-נפש/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ג 5
הלכה ד 5
הלכה ה 5
הלכה ו 5
הלכה י 5
הלכה יג 6
פרק ב 6
הלכה א 6
הלכה ב 6
הלכה ד 6
הלכה ה 6
הלכה ו 6
הלכה ז 6
הלכה ט 6
הלכה י 7
הלכה יב 7
הלכה טו 7
פרק ג 7
הלכה א 7
הלכה ה 7
הלכה ו 7
הלכה ח 7
הלכה ט 7
הלכה יג 7
פרק ד 8
הלכה א 8
הלכה ב 9
הלכה ו 9
הלכה ז 9
הלכה י 9
פרק ה 9
הלכה א 9
הלכה ב 9
הלכה ג 10
הלכה ד 10
הלכה ה 10
הלכה ו 10
הלכה ז 10
הלכה יב 10
פרק ו 10
הלכה א 10
הלכה ג 11
הלכה ו 11
הלכה יא 11
הלכה יב 11
הלכה טו 11
פרק ז 11
הלכה א 11
הלכה ד 12
הלכה ו 12
הלכה ז 12
הלכה ח 12
הלכה ט 12
פרק ח 12
הלכה א 12
הלכה ג 12
הלכה ד 12
הלכה ו 12
הלכה ז 13
הלכה ח 13

פרק ט 13
הלכה א 13
הלכה ג 13
הלכה ד 13
הלכה ח 13
הלכה ט 13
הלכה יא 14
הלכה טז 15
הלכה יז 15
פרק י 16
הלכה א 16
הלכה ב 16
הלכה ג 16
הלכה ה 16
הלכה ו 16
הלכה ז 16
הלכה ח 16
הלכה ט 16
פרק יא 17
הלכה א 17
הלכה ב 17
הלכה ג 17
הלכה ד 17
הלכה ה 18
הלכה ו 18
הלכה ז 18
הלכה ח 18
הלכה י 18
הלכה יב 18
הלכה יד 18
הלכה טז 18
פרק יב 18
הלכה א 18
הלכה ב 18
הלכה ג 19
הלכה ה 19
הלכה ו 19
הלכה ז 19
הלכה יב 19

פרק א

הלכה א

כל הורג נפש עד מיתתו בסייף. בסנהדרין פ' הנשרפין (דף ע"ו:):

הלכה ג

אב שהרג את בנו כו' עד הנקבה בגאולת הדם. בספרי פרשת שופטים ושוטרים:

הלכה ד

ומוזהרין בית דין שלא ליקח כופר כו' עד הוא יחניף את הארץ. בספרי ובכתובות פ' אלו נערות (דף ל"ז:):

הלכה ה

רוצח שהרג בזדון כו' עד שיגמר דינו בב"ד. בספרי פרשת מסעי ובמכילתא יכול יהרגו אותו כשהרג או משנאף ת"ל ולא יומת הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט. עוד שם הרי עדה שראתה אחד שהרג את הנפש יכול יהרגו אותו עד שלא יעמוד אצל ב"ד ת"ל ולא יומת הרוצח עד עמדו לפני העדה למשפט ע"כ:

הלכה ו

בד"א בשעבר ועשה עד או יסמו את עיניו עושין. בסנהדרין פ' בן סורר ומורה (דף ע"ד) ובספרי פ' כי תצא:

ואם אינן יכולין לכוין כו' עד שלא לחוס על נפש הרודף: כתב הראב"ד ז"ל בספרי קא דריש לה הכי: **ואני** אומר יישר כחו שלמדנו מקומו וגם שכבר פירשו ר"מ בס' המצות וז"ל ולשון ספרי במבושיו מה מבושיו מיוחד שיש לו בו סכנת נפשות והרי הוא בוקצותה את כפה כך כל דבר שיש בו סכנת נפשות הרי הוא בוקצותה את כפה מלמד שאתה חייב להצילה בכפה מנין אם אין יכול להצילה בכפה הצל בנפשה ת"ל לא תחוס עינך ע"כ והרשום בכתב אמת ודאי בספרי פרשת כי תצא:

לפיכך הורו חכמים כו' עד וזהו טבעו של עולם. בסנהדרין פרק בן סורר ומורה (דף ע"ג):

הלכה י

אחד הרודף אחר חבירו להרגו עד חוץ מן הבהמה. בסנהדרין ס"פ בן סורר ומורה וסוף פ"ח דתוספתא דיבמות:

אבל הזכור מצילין אותו עד כמו שביארנו. ס"פ בן סורר ומורה (דף ע"ד) אתאמרא והבאור בזה הפרק:

הלכה יג

כל היכול להציל כו' עד סוף הפרק. פ' בן סורר ומורה (דף ע"ד) ולשון סיפרא מניין אם יודע לו עדות אי אתה רשאי לשתוק עליה ת"ל לא תעמוד על דם רעך ומניין ראיתו טובע בנהר ליסטים באין עליו חיה באה עליו שאתה חייב להצילו שנאמר לא תעמוד על דם רעך ע"כ:

פרק ב

הלכה א

כל הורג חבירו עד ה"ז נהרג בב"ד. בסנהדרין פ' הנשרפין:

הלכה ב

אבל השוכר הורג עד וכן ההורג עצמו. בקדושין פ' האיש מקדש ובסנהדרין פ' בן סורר ומורה (דף ע"ו ע"ז) :

וכל אחד מאלו כו' הרי דינם מסור לשמים. בסנהדרין פ' הנשרפין:

הלכה ד

וכל אלו הרצחנין כו' עד כפי מה שיראו. בסנהדרין פ' נגמר הדין (דף מ"ו):

הלכה ה

הרי שלא הרגם המלך כו' עד כדרך שעשה פלוני ואפטר. זה הדין בכלל ב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה בפרק נגמר הדין, ומכניסין אותם לכיפה ר"פ הנשרפין אבל דינו המיוחד לו הוא בריש פ' אלו מגלחין (דף י"ו) דאמרינן מנא לן דכפתינן ואסרינן ועבדינן הרדפה כו' ודאי הנהו בבעלי עבירות מיירי עד שיחזור בהם וגם הראב"ד ז"ל כ"כ בהשגות האלו סוף פ"ה של אלו ההלכות אגב אורחיה ותקח אזנו שמץ מנהו:

הלכה ו

אחד ההורג את הגדול עד ל' יום אינו נהרג עליו. בב"ק פ' שור שנגח את הפרה (דף מ"ח מ"ט) ובנדה פ' יוצא דופן (דף מ"ד) ובספרי פ' ראה ופרשת שופטים ושוטרים:

הלכה ז

אחד ההורג את הבריא כו' עד ה"ז פטור מדיני אדם. בסנהדרין פ' הנשרפין:

הלכה ט

אדם טרפה שהרג את הנפש עד בדיני נפשות. בסנהדרין פרק הנשרפין:

הלכה י
אחד ההורג את ישראל עד ונוסף על נחלת ה'. בספרי פ' ראה ופ' שופטים ושוטרים ובסנהדרין פ' הנחנקין (דף פ"ו):

הלכה יב
מה בין עבדו כו' עד כשאר בני חורין. יראה לי שהמכה עבדו עד בלא הכאת רציחה. כן משמע בספרי פרשת מסעי:

הלכה טו
המוכר את עבדו ופסק עמו כו' עד סוף הפרק. בנזיקין פרק החובל (דף צ'):

פרק ג

הלכה א
המכה חבירו בזדון כו' עד שאומדים מקום המכה. בסנהדרין פ' הנשרפין (דף ע"ט) ובספרי פ' מסעי:

כשם שאומדין החפץ כו' עד האבן או העץ. בסנהדרין פ' הנשרפין (דף ע"ח) ובספרי פ' מסעי:

הלכה ה
המכה את חבירו בלא כלי כו' עד חלש או חולה. בספרי פ' מסעי:

הלכה ו
ומניין שמשערין בכל אלו כו' עד כדרך שאמרו בבור לענין בהמה. בספרי פרשת מסעי והאמירה פרק י"ב דהלכות נזקי ממון:

הלכה ח
אחד המכה את חבירו כו' והכובד הוא שממית. בספרי פרק מסעי:

הלכה ט
הדוחף את חבירו לתוך המים עד כדי להמית כמו שביארנו. בסנהדרין פ' הנשרפין. (דף ע"ו) ובספרי פרשת מסעי והביאור בזה הפרק:

הלכה יג
זרק אבן למעלה והלכה לצדדין והרגה חייב. בסנהדרין פרק הנשרפין (דף ע"ז) :

הכופת את חבירו כו' עד סוף הפרק. שם בסנהדרין פ"ק דחולין (דף ט'):

פרק ד

הלכה א

המתכוין להרוג את זה וכו' עד כמו שיתבאר: כתב הראב"ד ז"ל כר"ש הוא זה ואין הלכה כר"ש עכ"ל: **ואני** אומר חשב הראב"ד ז"ל בתשובה כי ר"מ ז"ל פסק זה הפסק מכח ההיא סוגיא דב"ק פרק שור שנגח ד' וה' גמרא מתני' דשור שהיה מתחכך כו' דתניא (דף מ"ד:) ר"ש אומר אפילו נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור ואמרינן מאי טעמיה דר"ש דאמר קרא השור יסקל וגם בעליו יומת כמיתת הבעלים כך מיתת השור מה בעלים עד דמתכוין ליה אף שור נמי עד דמתכוין ליה ושיילינן ובעלים גופייהו מנלן ומהדרינן דאמר קרא וארב לו וקם עליו עד שיתכוין לו ע"כ. וההיא סוגיא גופה איתא בסנהדרין פ' כל הנשרפין (דף ע"ט) אות באות גמרא מתני' דנתכוין להרוג את הבהמה כו' ותמה עליו שפסק הלכה כרבי שמעון שאין הלכה כר"ש וגם אני בילדותי כך חשבתי ובזקנותי נתתי את לבי ויגעתי ובדקתי לשונו ודקדקתי בו ובהלכות וחזרתי בי ואמרתי אני בלבי אילו כן לא יתכן לסמוך בזה הפסק לפיכך הזורק אבן לתוך עדה מישראל והרג אחד פטור ממיתת ב"ד מתרי טעמי חדא דההיא טעמא דהזורק אבן לתוך העדה ליתה אלא לרבנן ולא לר"ש דשיילינן להדיא ורבנן האי וארב לו וקם עליו מאי עבדי ליה ומהדרינן אמרי דבי ר' ינאי פרט לזורק אבן לגו ע"כ. ואילו לר"ש הא אפקיה ועוד דאפילו לרבנן לא מוקמינן לה בעדה שכולה ישראל דקא שיילינן עלה לאלתר היכי דמי אילימא דאיכא תשעה עכו"ם ואחד ישראל תיפוק ליה דרובם עכו"ם נינהו א"נ פלגא ופלגא ספק נפשות להקל ומהדרינן לא צריכא דאיכא ט' ישראל ואחד עכו"ם דאע"ג דרובא ישראל כיון דאיכא חד עכו"ם בינייהו הוי ליה קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ע"כ דוק מינה דאילו היתה עדה שכולה ישראל חייב ואילו לר"ש עדה שכולה ישראל היאך היה כותב ומדמה אותה ר"מ ז"ל לפטור. ע"כ חזרתי לומר בזקנותי בעת כתבי זה כי ר"מ ז"ל לא פסק כר"ש דהא יחיד הוא לגבי רבנן ויחיד ורבים הלכה כרבים ועוד לא יהא בר פלוגתיה אלא יחיד דהיינו ר' יהודה או ר' יוסי הא קי"ל בכוליה תלמודא דהילכתא כחד מינייהו לגביה אלא ודאי סמך אדרבא דמסיק בסוגיין דפרק הנשרפין (דף ע"ט) בכתובות פ' אלו נערות (דף ל"ה) דגרסינן אמר רבא האי תנא דבי חזקיה [מפקא מרבי וכו' דתנא דבי חזקיה] מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לא חלק בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאינו מתכוין בין דרך עלייה לדרך ירידה לפטרו ממון אלא לחייבו ממון אף מכה אדם לא תחלוק בו בין שוגג למזיד בין מתכוין לשאינו מתכוין בין דרך עליה לדרך ירידה לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון ודייקינן עלה מאי שאינו מתכוין אילימא שאין מתכוין

כלל היינו שוגג אלא פשיטא שאין מתכוין לזה אלא לזה וקתני לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון ואי בר קטלא הוא מאי איצטריך למיפטר ממונא אלא לאו ש"מ לאו בר קטלא הוא ולאו בר ממונא הוא ש"מ ע"כ. וקי"ל כרבא דבתרא הוא והדין הוא ראיה ברורה ומילתא דסמכא בלי פירכא כלל וראוי לר"מ ז"ל ולכל בר סמכא לסמוך עליה ע"כ פסק זה הדין כהוגן וכשורה ולמד ממנה:

לפיכך כו'. כלומר ומתוך שפסקנו זה הפסק למדנו לזורק אבן לתוך עדה אפילו כולה ישראל שהרי לא נתכוון לאדם ידוע וממאי דהוינן אמרין לרבנן דר"ש בזורק אבן לגו נשמע להאי תנא דבי חזקיה דמפיק מינייהו ואמרינן איפכא דאפילו כל העדה ישראל פטור דלא קרינן ביה וארב לו וקם עליו עד שיתכוין אליו ממש וזה נכון:

הלכה ב

נתכוון להכות חבירו על מתניו עד מחמת המכה ה"ז פטור. פ' הנשרפין (דף ע"ח ע"ט) :

ואם אמדוהו למות אוסרין את המכה עד שרגלים לדבר. פ' הנשרפין והדין הראשון מוזכר גם בכתובות פ' אלו נערות:

הלכה ו

הכוהו עשרה בני אדם כו' עד והרג כולן פטורין. בב"ק פרק כיצד הרגל ובסנהדרין פ' הנשרפין (דף ע"ח):

הלכה ז

זרקו בו עשרה אבן כו' עד שכריסו נבקעת מכובד החולי. הכל בסנהדרין פ' אלו הן הנשרפין (דף ע"ט ופ'):

הלכה י

המינין והן העובדין עכו"ם מישראל עד סוף הפרק. מסכת ע"ז פרק אין מעמידין (דף כ"ו):

פרק ה

הלכה א

כל ההורג בשגגה גולה עד לנוס אל עיר מקלטו. במס' מכות פרק אלו הן הגולין (דף ז') ובספרי פרשת שופטים וישב שם אינו יוצא משם לעולם שנאמר שם שם תהא דירתו שם תהא קבורתו ע"כ:

הלכה ב

אין הרוצח בשגגה גולה עד והרגתהו: כתב הראב"ד ז"ל נמצא לדבריו וכו': **ואני** אומר עיקר הפסק הזה כולו עד וכן כל כיוצא בזה בגיטין פ' מי שאחזו (דף ע') ומייתי לה

ביבמות פרק האשה שלום (דף ק"כ קכ"א) דוק התם ותשכח ואיני רוצה להכריע בסברות כי קטנם עבה ממתני:

הלכה ג

ישראל שהרג בשגגה עד ולגר ולתושב בתוכם: כתב הראב"ד אין נראה כך מן ההלכות וכו': **ואני** אומר איני מבין זה כי לשון ר"מ ז"ל מפורש במס' מכות פרק הגולין ומייתי לה פרק בתרא דע"ז (דף ס"ד) ומיתניא בסיפרי פ' שופטים:

הלכה ד

גר ותושב שהרג וכו' עד שנאמר והיתה לבני ישראל. פ' הגולין (דף ח') ומיתניא בספרי פרשת מסעי:

הלכה ה

הבן שהרג את אביו כו' עד או אומנות ומת פטור. פרק הגולין ומייתי לה במועד קטן פרק אלו מגלחין ומיתניא בסיפרי פרשת שופטים:

הלכה ו

וכן הרב המכה את תלמידו עד לדבר הרשות: כתב הראב"ד ז"ל זו לא שמענו מעולם וכו': **ואני** אומר גם אנחנו לא שמענו בלתי היום וחדוש הוא אצלנו וחביבות עלינו שמועותיו ועוד ששמעם מפי רבותיו ואפילו היתה מכלל סברותיו תדע כי דין שליח בית דין שהוסיף על מה שאמדוהו נאמרה פרק אלו הן הלוקין וזאת נאמרה פרק הגולין (דף ח') ומתני' בספרי פרשת שופטים ושוטרים אלמא תרתי מילי נינהו:

יצא האב המכה את בנו כו' עד בשעת עשות המצוה. פרק הגולין (דף ח') ומיתניא בספרי פ' שופטים:

הלכה ז

בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד כו' עד ה"ז נהרג עליו. פרק הגולין (דף י':) ומיתניא בספרי פרשת מסעי:

הלכה יב

המזבח קולט כו' עד סוף הפרק. פ' הגולין (דף י"ב) ומיתניא בספרי פ' ראה אנכי:

פרק ו

הלכה א

שלשה הן ההורגים וכו' עד כמו שביארנו. מפרק הגולין ומספרי פרשת שופטים קבצן וכללן והביאור פ"ה:

הלכה ג

ויש הורג בשגגה כו' עד אלא המחוייב גלות בלבד. גם זה מאשר כלל מפרק הגולין ומספרי פרשת שופטים:

לפיכך אם מצאו גואל הדם כו' עד וישמר עצמו מגואל הדם. בספרי פרשת מסעי מיתניא ואיתא פרק הגולין:

וכן כל הרצחנין וכו' עד בלא כוונה: כתב הראב"ד ז"ל תימה הוא וכו': **ואני** אומר עיקר ההלכה פרק הגולין ומיתניא בספרי פרשת מסעי ומה שתמה הראב"ד ז"ל יש לי לומר כי לא התירו לכתחלה אלא אמרו שאם הרגן בדיעבד ובלא הוראה אין להם דם ופריך כיצד כו' ונתן בדבר טעם כעיקר:

הלכה ו

כיצד הזורק אבן לרה"ר כו' עד חזקתו שהוא קרוב למזיד. פרק הגולין (דף ח') וגם בב"ק פרק המניח את הכד (דף ל"ג) ומקצתה מיתניא בספרי פרשת שופטים:

ואיזהו שונא זה שלא דיבר עמו שלשה ימים מפני האיבה. בסנהדרין פרק זה בורר (דף כ"ז) :

וכן אם נכנס לקרן זוית כו' עד קרובים למזיד ואינן נקלטין. פרק הגולין (דף ז'):

הלכה יא

הנכנס לחצר בעל הבית כו' עד ואם נכנס ברשות הרי זה גולה. פרק הגולין (דף ז') ובב"ק פרק המניח (דף ל"ב) ובספרי פרשת שופטים:

הלכה יב

מי שהיה דולה את החבית עד פטור מן הגלות. הכל פרק הגולין (דף ז') :

וכן המתכוין לזרוק בצד זה עד קרוב לאונס. פרק הגולין ובירושלמי ופ' כיצד הרגל (דף כ"ז) ובספרי פרשת שופטים:

הלכה טו

היתה אבן בחיקו עד ידיעה נשמט הברזל מקתו עד סוף הפרק. מפורש פרק הגולין:

פרק ז

הלכה א

תלמיד שגלה לעיר מקלט כו' עד קוברין אותו. שם פ' הגולין (דף י') י'): :

ובעת שימות הכהן כו' עד לקברי אבותיו. בספרי פרשת שופטים:

הלכה ד
שאר הלוים השוכנים עד כמו שיתבאר. פרק הגולין (דף י"ב) ובירושלמי ובספרי פרשת מסעי והביאור פ' שמיני:
ואם הרג חוץ מערי הלוים וכו'. פרק הגולין ומיתניא בסיפרי פרשת מסעי:

הלכה ו
עיר של מקלט שרובה כו' עד לדבריו. כן כתב בספר המוגה בחתימת ר"מ ז"ל. ובספר שהגיע לידי הראב"ד ז"ל היה כתוב עיר מקלט שיש בה רוצחים כו'. וכתב הראב"ד ז"ל שיש בה רוב רוצחים ע"כ: **ואני** אומר שניהם כאחד טובים וכן היא עיקר ההלכה פרק הגולין ומיתניא נמי הכי בספרי פרשת מסעי ואין תרעומת רק על הסופר:
וכן עיר שאין בה זקנים אינה קולטת. שנאמר זקני העיר ההיא. פרק הגולין (דף י'):

הלכה ז
רוצח שגלה לעיר מקלט עד יקבל מהם. סוף מסכת שביעית ובמכות פרק הגולין:

הלכה ח
הגולה אינו יוצא כו' עד כמו שביארנו. פרק הגולין והביאור פרק חמישי:

הלכה ט
אחד כהן גדול עד הדיוט. פרק הגולין:

פרק ח

הלכה א
מצות עשה להפריש כו' עד בארץ כנען. פ' הגולין (דף ט') ובירושלמי ובספרי פרשת שופטים:

הלכה ג
אין אחת מערי מקלט כו' עד הואיל ובאה לידי אקיימנה. פרק אלו הן הגולין (דף ו') ובירושלמי מיתניא בסיפרי פרשת מסעי:

הלכה ד
בימי המלך המשיח וכו' עד שיכירו הרוצחים ויפנו לשם. פ' הגולין ובירושלמי ובסיפרי פרשת מסעי:

הלכה ו
בט"ו באדר עד כאילו שפכו דמים. פ"ק דשקלים:

הלכה ז

וכן מושחין בין כל עיר ועיר וכו' עד ושלשת את גבול ארצך. פ' הגולין ובירושלמי ומיתניא בסיפרי פרשת שופטים:

וכתב הראב"ד ז"ל וכן משוין: **ואני** אומר יישר כחו שהצילנו מטעות והודיענו דעת ר"מ ז"ל בלשון משיחה ואע"פ שהוא עצמו הרחיב את לשונו תבא עליו ברכה:

הלכה ח

ערי מקלט וכו' עד סוף הפרק. פרק הגולין (דף י') ובירושלמי ובספרי פרשת מסעי:

פרק ט

הלכה א

הרוג שנמצא עד האמור בתורה. בסוטה פ' עגלה ערופה (דף מ"ד) ובספרי פ' שופטים:

הלכה ג

ועורפין אותה שם כו' עד במקום עריפתה של עגלה. פ"ק דחולין ובספרי פרשת שופטים:

ואומר שם בתוך הנחל בלשון הקודש. פ' עגלה ערופה (דף מ"ד) ופ' אלו נאמרים (דף ל"ח) :

ידינו לא שפכו את הדם עד שנאמר ונכפר להם הדם. פרק עגלה ערופה:

הלכה ד

כשמודדין מן החלל וכו'. במסכת עירובין פרק בכל מערבין (דף מ"ה) :

ואין מודדין אלא עד הרוב עדיף. פ' עגלה ערופה (דף מ"ד) ומיתניא בספרי פרשת שופטים:

הלכה ח

נמצא הנהרג מכוון עד שא"א לצמצם. ואפילו בידי אדם. פרק ב' דבכורות (דף י"ח):

הלכה ט

מהיכן מודדין מחוטמו עד על כולם. פ' עגלה ערופה (דף מ"ד ע"ב) ומיתניא בסיפרי פ' שופטים:

נמצאו זה על גב זה וכו' עד מונחין: כתב הראב"ד ז"ל זה הפסק אינו מתברר מן הגמרא עכ"ל: **ואני** אומר אינו מתברר במושכל ראשון ברם כי דייקת בה שפיר משכחת לה פ' עגלה ערופה גמרא מתני' דנמצא טמון וכו' דגרסינן (דף מ"ה) אמר אביי הריני כבן עזאי בשוקי טבריה א"ל ההוא מרבנן לאביי שני חללים זה על גב זה מהיכן מודדין מין במינו

הוי טמון ומין במינו לא הוי צף ומעליון מודד או דילמא מין במינו הוי צף ומין במינו לא הוי טמון ומתחתון מודד או דילמא מין במינו הוי טמון ומין במינו הוי צף ולא מתחתון מודד ולא מעליון מודד ושקיל וטרי עליה טובא עד דמסיק או כר' יהודה סבירא להו דכ"ע מין במינו הוי טמון וכו' ואקשינן על הדא מסקנא אי הכי מאי איריא ע"ג חבירו אפילו בעפר ובצרורות נמי ופריקנא ה"נ ולהודיעך כחו דרבי יהודה דאמר אפילו מין במינו הוי טמון ע"כ. הנה עיניך רואות שפושט ומעמיד מסקנא עיקרית כלשון בעיא ראשונה דמין במינו הוי טמון ומינה דמעליון מודדין דאי לבעיא אמצעיתא מין במינו לא הוי טמון קאמר ואי לבתרא אין מודדין לא מזה ולא מזה ומאי כחו דר' יהודה איכא וזה מבורר ומלובן כלשון ר"מ ז"ל בלא ספק וגמגום כלל אלא שצריך דקדוק וכדדייקנא לה בס"ד:

הלכה יא

נאמר כי ימצא חלל עד ואין עורפין. הכל פרק עגלה ערופה (דף מ"ה:) ומיתניא בסיפרי פרשת שופטים:

אשה אומרת ראיתי וכו' עד זו אחר זו: כתב הראב"ד ז"ל נראה מן הגמ' וכו': **ואני** אומר זה כתב הראב"ד ז"ל לפי ששנינו פרק עגלה ערופה עד אומר ראיתי את ההורג ועד אחד אומר לא ראית אשה אומרת ראיתי ואשה אומרת לא ראית היו עורפין ובגמ' דייק עלה טעמא דקא מכחיש ליה הא לא קא מכחיש עד אחד מהימן מנא ה"מ דת"ר לא נודע מי הכהו הא נודע מי הכהו אפילו אחד בסוף העולם לא היו עורפין ר"ע אומר כו' עד דשיילי עלה השתא דאמרת עד אחד מהימן אידך חד היכי מצי מכחיש ליה והאמר עולא אמר רב כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים ופריך מתני' ופרקה ר' חייא כאן בבת אחת כאן בזה אחר זה ע"כ. ודעת הראב"ד ז"ל הואיל ונשנו במשנה דיני האנשים והנשים כאחד השוו בכחישתן ובגמ' פרקינהו רבי חייא ולא פליג ביניהו דינן שוה אמנם ר"מ ז"ל היתה רוח אחרת עמו כי הוא פוסק כלישנא בתרא דגרסינן בה איכא דאמרי כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא אפילו מאה נשים כעד אחד דמיין הכא במאי עסקינן כגון דאתאי אשה מעיקרא ותירצה לדר' נחמיה הכי כו' למדנו ממנו דוקא כשהעד הראשון הוא כשר הוא עיקר והבא אחריו להכחישו אין שומעין כפשטא נמי דתלמודא מעיקרא דמקשי מדעולא וה"ט לא שייך כלל אלא בזה אחר זה אבל כי אתו בבת אחת לא האמינה תורה לזה יותר מזה הילכך או בנשים או בפסולי עדות לא שנא בבת אחת ול"ש בזה אחר זה וזה טעם ישר וכן

מצאתי בירושלמי כלשון איכא דאמרי כדכתיבנא ואין בזה פקפוק והנני מראה לך לשון הירושלמי בסמוך בס"ד:

שנים אומרים ראינו כו' עד אין עורפין: כתב הראב"ד ז"ל גם זה שיבוש עכ"ל: **ואני** אומר רב גובריה לטעמיה רבינו אזיל לטעמיה דלישנא בתרא חייליה והירושלמי כוותיה וכדברירנא כולה לעיל בסמוך:

הלכה טז

שתי נשים או שני פסולים אומרים כו' עד עורפין: כתב הראב"ד ז"ל גם זה שיבוש שלא אמרו וכו': **ואני** אומר מה אוסיף להציל הניצל והוא הציל עצמו ונמוקו עמו וז"ל שאפילו מאה נשים או מאה פסולים ועד אחד מכחיש את כולן הרי הן כעד אחד ועד אחד עכ"ל. ועתה אי שמים הלא כה דברי שכתבתי ופירשתי דעתו ושהוא סומך על לישנא בתרא דאיכא דאמרי שנסחתי בדין הראשון מה דשייך ובזה הדין שייך מאי דקא מסיים בה הכא במאי עסקינן כגון דאתאי אשה מעיקרא ותרצה לדרבי נחמיה הכי רבי נחמיה אומר כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הלך אחר רוב דעות ועשו שתי נשים באשה אחת כשני עדים באיש אחד אבל שתי נשים באיש אחד כי פלגא ופלגא דמי ע"כ והוא לשונו הצח כמעט אות באות שכתב הרי אלו כעד אחד ועד אחד עכ"ל. ועוד יש לו ראיה מדמהדר למשאל עלה לאלתר תרתי בפסולי עדות למה לי אמרינן מהו דתימא כי אזלינן בתר רוב דעות לחומרא אבל לקולא לא אזלינן קמ"ל ע"כ מה שראיתי בש"ס בבלי ובירושלמי גרסינן גידול בר מנימין בשם רב כ"מ שהכשירו עדות האשה באיש האיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש נתני (עד אחד אומר נטמאת ואשה אומרת לא נטמאת) נתני עד אחד אומר ראיתי את ההורג ואשה אומרת לא ראית תני דבי רבי כן תני בשם ר' נחמיה הולכין אחר רוב הדעות ופריך היך שתי נשים ואשה אחת עשו אותם כשני עדים ועד אחד ומשני הדא דתימר באשה ונשים אבל אם היו מאה נשים ועד אחד כעד ועד אינן עכ"ל הירושלמי. ועיניך תחזינה מישרים כי הוא לשון ר"מ ז"ל ונשארו בלא שיבוש:

הלכה יז

שלש נשים או ג' פסולין עד לא ראיתם עורפין: כתב הראב"ד ז"ל אפילו בזה אחר זה עכ"ל: **ואני** אומר הלך אחר לשון אחרון שכתבתי ובגמר דבריו של ר"מ ז"ל שכתב וגמר בהם הפרק זה הכלל בפסולין הלך אחר רוב המניין בכ"מ עכ"ל. ולא יליז מעיניך מה שדקדקתי בתחלת הענין הזה לחלק בין בת אחת לזה אחר זה שאין זה אחר זה חשוב מבת אחת רק כשקדם עד כשר כדקאמר תלמודא להדיא השתא דאמרת עד אחד מהימן

אידך חד היכי מצי מכחיש ליה והאמר עולא כ"מ שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים ואין דבריו של אחד במקום שנים אבל אם קדמו נשים או פסולי עדות מה לי בת אחת מה לי זה אחר זה ואתה תחזה שאין לו שום תפיסה בעולם:

פרק י

הלכה א

אין דין עגלה ערופה נוהג אלא בא"י. בסיפרי פ' שופטים בכמה מקומות:

הלכה ב

עגלה ערופה בת שתי שנים כו' עד המומין פוסלין בה. ריש מסכת פרה ומסכת ע"ז פ' אין מעמידין (דף כ"ו) :

אע"פ כן אם היתה טרפה פסולה וכו' עד כקדשים. בסוטה פרק עגלה ערופה (דף מ"ו):

הלכה ג

כל העבודות פוסלים וכו' עד כמו שביארנו בהלכות פרה אדומה. פרק עגלה ערופה (דף מ"ו) והביאור פי"א:

הלכה ה

אין עורפין את העגלה כו' עד שאין עושין מצות חבילות חבילות. פרק עגלה ערופה:

הלכה ו

אסור בהנאה עד ותקבר. במסכת ע"ז פרק אין מעמידין (דף כ"ה) ובכריתות פ"ג ופרק המביא אשם תלוי:

הלכה ז

נמצאו עדים זוממין עד הרי זו מותרת בהנאה. בכריתות פרק המביא אשם תלוי שם:

הלכה ח

נמצא ההורג עד שלא תטרף כו' עד הדם הנקי מקרבך. בכריתות פרק המביא אשם תלוי במשנה (דף כ"ו) ובסוטה פרק עגלה ערופה:

הלכה ט

הנחל שנערפה בו העגלה עד אלא בגופה של קרקע. פ' עגלה ערופה ובספרי פ' שופטים:

פרק יא

הלכה א

מ"ע לעשות אדם מעקה כו' עד אינו זקוק. בספרי פרשת כי תצא ולשון ספרי ועשית מעקה לגגך מצות עשה ולא תשים דמים בביתך מצות ל"ת:

וכל בית שאין בו ארבע אמות על ארבע אמות פטור מן המעקה. במסכת סוכה (דף ג') ופ"ק דמ"ק (דף י"א) כן משמע:

הלכה ב

בית של שני שותפין עד עשויין לדירה. פרק ראשית הגז (דף קל"ו) :

היתה רשות הרבים גבוהה כו' עד ממנו לא בתוכו. בסיפרי פרשת כי תצא:

הלכה ג

גבהו של מעקה עד הנופל: כתב הראב"ד ז"ל דוקא ממקום דורסו וכו': **ואני** אומר זה כתב לפי שמצא בסיפרי פ' כי תצא כמה הוא מעקה מעגלו ג' טפחים בית דורסו עשרה וראיתי אני דברי ר"מ ז"ל מדסתם לן מתני' פ' המוכר את הבית כוותיה דתנן ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים ואוקי טעמא בגמרא דכי גבוה י' חשיב ופ"ק דבתרא גמרא מתני' סמוך לו כותל אחד כו' סתם תלמודא ואמר אבל זקוק הוא למחיצת י' ואוקימנא לנתפס עלה כגנב. עוד ראיתי שאותן הדברים שבספרי הם דברי יחיד והכי איתא התם רבי אומר משעת חדושו עשה לו וכמה הוא מעקה כו' אבל לאחר כך סתמה הברייתא כי יפול הנופל שאם היתה רה"ר גבוה ממנו עשרה טפחים ונפל ממנו לתוכו פטור שנאמר ממנו ולא לתוכו ובכולי תלמודא נמי אמרינן אין מחיצה פחותה מי' ואותו מעגל דרבי הוא מקום שהיו מעגילים במעגלה בתוך המעקה ליופי והוא מעשה אומן ויש לי ראיה מהא דתנן סוף פ"ק דמועד קטן עושין מעקה לגג עד ומעגילין אותו במעגלה ופשטינן לה בגמרא דה"ק שפין את הסדקין ומעגילין אותן כעין מעגלה ביד וברגל אבל לא במחצלים ע"כ אלמא מקום העגול יפה ומעשה אומן ולא מקום דריסה הוא ואין שם מעקה אלא מעיקר שפת הגג והוא כדברי ר"מ. שוב מצאתי בירושלמי פרק המוכר את הבית דקאמר תלמודא להדיא מעקה גבוה י' טפחים ותו לא מידי:

וצריך שתהיה המחיצה חזקה כו' עד מפני שאין בו מעשה. בסיפרי פרשת כי תצא:

הלכה ד

אחד גג ואחד כל דבר כו' עד וימות. בב"ק שלהי פ' שור שנגח ד' וה' וספ"ק דקדושין:

וכן כל מכשול כו' עד לא תשים דמים בביתך. בת"כ פרשת קדושים תהיו:

הלכה ה
הרבה דברים אסרו חכמים עד מכת מרדות. במס' ע"ז פ' אין מעמידין:

הלכה ו
ואלו הן לא יניח אדם פיו עד והוא אינו רואה. פ"ק דע"ז (דף י"ב) :
ולא ישתה מים מגולין כו' עד וישתה וימות. פ' אין מעמידין (דף ל'):

הלכה ז
ואלו הן המשקין האסורין עד המים והיין. פ"ח דתרומות:
ואפילו מזוג עד שותין מהן. פ"ק דחולין ופ' אלו טריפות (דף מ"ט):

הלכה ח
השום שנתרסק עד אין בהם משום גילוי. ירושלמי דתרומות פרק ח':
וכן יין תוסס כו' עד תורמוסין אין בהן משום גילוי. פ' אין מעמידין (דף ל') :
מים ששרה בהם כבשים עד לחולה אסורין משום גילוי. ירושלמי דתרומות פ"ח:

הלכה י
יין שנתחבר בו דברים חדין כו' עד בלילה אסורין. פ' אין מעמידין (דף ל') :
ואפילו היה בצדן אדם ישן אין אימת ישן על הזוחלין. ירושלמי פרק ח' דתרומות:
וכמה ישהו כו' עד ויחזור למקומו. פרק קמא דחולין:

הלכה יב
שיעור המים שיאסרו כו' עד אצבע קטנה של קטן. פרק ח' דתרומות:

הלכה יד
חבית שנתגלתה כו' עד לא יאכל עשירי. פרק אין מעמידין (דף ל') ופרק הגוזל ומאכיל:

הלכה טז
עיסה שנילושה במים מגולין וכו' עד הפת אסורה. בירושלמי דתרומות פרק שמיני:

פרק יב

הלכה א
בהמה חיה עוף כו' עד הרי אלו מותרין. פרק אלו טריפות (דף נ"א):

הלכה ב
וכן נקורי תאנים עד נחש וכיוצא בו נשכו. פרק ח' דתרומות:
ואפילו ראה צפור כו' עד נקב ניקב. פ' קמא דחולין הלכה ו' (דף ט'):

הלכה ג

תאנה או ענב כו' עד ואינו חושש. פרק אין מעמידין (דף ל'):

הלכה ה

וכן לא יתן אדם פס ידו תחת שחיו שמא נגע בידו במצורע או בסם רע שהידים עסקניות:
כתב הראב"ד ז"ל בירושלמי אסור למיתן פיסא וכו': **ואני** אומר פרק אין מעמידין הוא זה הירושלמי וכל המפרש יפרש:

ולא יתן התבשיל תחת המטה וכו' עד והוא אינו רואהו: כתב הראב"ד ז"ל גם זה בירושלמי ומפרשים מפני רוח רעה עכ"ל: **ואני** אומר גם זה פרק אין מעמידין ירושלמי וכך קבלנו פירושו כדברי הראב"ד ז"ל דאי כדברי ר"מ ז"ל מאי איריא מטה אפילו כסא ושלחן נמי ואחר שראיתי איסור נעיצת סכין באתרוג או בצנון דודאי לאו דוקא נקטינהו אלא הוא הדין לכיוצא בהן אמרתי גבי מטה וכיוצא בו ואם קבלה נקבל:

הלכה ו

וכן לא ינעוץ הסכין וכו' עד וימות: כתב הראב"ד ז"ל גם זה מפרשים משום ביזוי שעושין מהן תיק לסכין עכ"ל: **ואני** אומר טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה לא תנח ידך:

וכן אסור לאדם לעבור וכו' עד לעמוד במקומן. פ' במה מדליקין (דף ל"ב):

הלכה ז

וכן אסור ליהודי להתייחד כו' עד מותר להסתפר ממנו. הכל פ' אין מעמידין (דף כ"ב) וראשון גם פ' קמא דע"ז:

הלכה יב

אסור למכור לעובד כוכבים וכו' עד לפני עור לא תתן מכשול. פ"ק דע"ז: